

परुच्छेपो दैवोदासिः। इन्द्रः । १ त्रिष्टुप्, २-४ अनुष्टुप्, ५ गायत्री, ६ धृतिः, ७ अष्टिः ।

उ॒भे पु॒नामि॒ रोद॑सी ऋ॒तेन॒ द्रुहो॑ द॒हामि॒ सं म॒हीर॑नि॒न्द्राः। अ॒भि॒व्लग्य॑ यत्र ह॒ता अ॒मित्रा॑
वैल॑स्थानं परि॒ तृ॒ह्णा अशेर॑न्॥ १.१३३.०१

ऋतेन- प्रकृतिनियत्याख्यसत्येन । उभे रोदसी- द्यावापृथिव्यौ । पुनामि- पावयामि । मही-
महतीः । अनिन्द्राः- अनीशशीला इन्द्रियदासभावनाः । द्रुहः- द्रोहभावनाः । सम्- सम्यक् ।
दहामि- नाशयामि । अभिव्लग्य- अभितो गत्वा । व्लगतिर्गतिकर्मा । हताः- विनाशिताः ।
वैलस्थानम्- बिलस्थाने मेघायामप्रज्ञास्थाने । अशेरन्- याः शेरते निवसन्तीति भावः । अमित्राः-
ता द्वेषभावनाः । तृह्णाः- हिंसिता विनाशिता इति भावः ॥१॥

अ॒भि॒व्लग्या॑ चिद॒द्रिवः॑ शी॒र्षा या॒तुम॑तीनाम् । छि॒न्धि व॑टूरिणा॑ प॒दा म॒हाव॑टूरिणा॑ प॒दा॥

१.१३३.०२

अद्रिवः- पर्वतोपलक्षितजडवशीकरणशील । यातुमतीनाम्- हिंसाभावनानाम् । शीर्षा-
शीर्षोपलक्षितमुख्यांशान् । अभिव्लग्य- अभितः स्थित्वा । महावटूरिणा- महावेष्टनवता । वट वेष्टने ।
पदा- स्वगमनेन । छिन्धि- नाशय ॥२॥

अवा॑सां म॒घव॑ञ्जहि॒ शर्धो॑ या॒तुम॑तीनाम् । वैल॑स्थान॒के अ॒र्मके॑ म॒हावैल॑स्थे अ॒र्मके॑॥

१.१३३.०३

अर्मके- दुष्टभावनानामरणभूते । वैलस्थानके- बिलोपलक्षिताप्रज्ञास्थाने । महावैलस्थाने- अगाधे
अप्रज्ञास्थाने स्थितानाम् । आसां । यातुमतीनाम्- हिंसाभावनानाम् । शर्धः- बलम् । मघवन्-
संपद्वन् । अव जहि ॥३॥

यासां तिस्रः पञ्चाशतोऽभिप्लवङ्गैरपावपः । तत्सु ते मनायति तत्कत्सु ते मनायति ॥ १.१३३.०४

यासाम् । तिस्रः पञ्चाशतः- प्रभूताः । अभिप्लवङ्गैः- अभिगमनैः । अपावपः- नाशितवानसि । सु-
सुष्ठु कृतम् । ते- भवतः । तत्- तत्कर्म । यद्यपि महत् । तथापि विनयेन । तत्कत्- अल्पमिति ।
मनायति- भवान् मन्यते । अहङ्कारजयोपि भवता कृत इत्युच्यते ॥४॥

पिशङ्गभृष्टिमम्भृणं पिशाचिमिन्द्र सं मृण । सर्वं रक्षो नि बर्हय ॥ १.१३३.०५

पिशङ्गभृष्टिम्- पिशाङ्गवर्णम् । अम्भृणम्- बृहन्तम् । अम्भृण इति महन्नाम यास्कमते । पिशाचिम्-
भीषकम् । इन्द्र- ईशानशील । सम्- सम्यक् । मृण- नाशय । सर्वम् । रक्षः- स्वार्थभावनम् । नि ।
बर्हय- निषूदय । बृह हिंसायाम् ॥५॥

अवर्मह इन्द्र दादृहि श्रुधी नः शुशोच हि द्यौः क्षा न भीषाँ अद्रिवो घृणान्न भीषाँ अद्रिवः ।
शुष्मिन्तमो हि शुष्मिभिर्वधैरुग्रेभिरीयसे । अपूरुषघ्नो अप्रतीत शूर सत्त्वभिस्त्रिसप्तैः शूर
सत्त्वभिः ॥ १.१३३.०६

इन्द्र- परमेश्वर । महः- महान्तं मेघम् । अवः- अवाङ्मुखं कृत्वा । दादृहि- वृष्ट्यर्थं विदारय ।
आध्यात्मिके तु जडं चैतन्यप्रवाहाय विदारय । नः- अस्मदाह्वानम् । श्रुधी- शृणु । अद्रिवः- मेघेश ।
द्यौः- व्योम । शुशोच- दुःखितमभूत् । हि- खलु । क्षा न- भूमिश्च । घृणात् न- हिया अवाङ्मुखीव ।
भीषा- भीता । उग्रेभिः- उद्गूर्णैः । वधैः- हननसाधनवद्भिः । शुष्मिभिः- बलैः । शुष्मिन्तमः-

अतिशयेन बलवान्। अपूरुषघ्नः- असाधुघ्नः। अप्रतीतः- शत्रुभिरन्तरायारव्यैरप्रतिगतः। शूर-
कुशल। त्रिसप्तभिः सत्वभिः। पूजितोसि ॥६॥

वनोति हि सुन्वन्क्षयं परीणसः सुन्वानो हि ष्मा यजत्यव द्विषौ देवानामव द्विषः। सुन्वान
इत्सिषासति सहस्रा वाज्यवृतः। सुन्वानायेन्द्रो ददात्याभुवँ रयिं ददात्याभुवम् ॥ १.१३३.०७

सुन्वन्- रसं निष्पादयन्नुपासकः। क्षयम्- उपासनसदनम्। वनोति- संभजते। सुन्वानः-
रसनिष्पादकः। देवानाम्- देवतार्थम्। द्विषः- निन्दाभावनाः। अव यजति- त्यजति। वाजी-
दैवसंपद्युक्तः। आवृतः- कल्याणगुणावृतः। सुन्वानः- रसनिष्पादकः। इत्- एव। सहस्रा-
प्रभूतम्। सिषासति- संभजति। सुन्वानाय- रसनिष्पादकाय। इन्द्रः- ईश्वरः। आभुवम्-
व्याप्तिम्। रयिम्- दानयोग्यधनम्। ददाति- यच्छति ॥७॥

Dr. Ramesh Chandra